

Gondolatok egy új bipoláris világrendr?l

2012 október 24. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

A hidegháború végével, a szocialista világrendszer szétesésével meger?södött a PAX Americana, máshogy fogalmazva, az egypólusú világ modellje.

A Szovjetunió szétesett, a szocialista világrendszer megsz?nt létezni, és a Nyugat, élén az Amerikai Egyesült Államokkal, akkor úgy t?nt joggal, úgy érezhette, hogy a létrejött világrendben lehet?ségei gyakorlatilag korlátlanok.

Az elmúlt két évtized egyértelm?en rácáfolt az akkori elképzelésekre. 20 év alatt az Európai Unió és az USA részesedése a világ GDP-jéb?l 50%-ról 40%-ra csökkent, míg a BRICS Államok részesedése 16-ról 25%-ra növekedett. A feltörekv? hatalmak két képvisel?je Kína és India jelenleg évente több mérnököt bocsát ki, mint az Európai Unió és az Egyesült Államok együttvéve.

Az Egyesült Államok ez év januárban kiadott katonai stratégiája a korábbi elképzeléseket átértékelve úgy fogalmaz, hogy az USA számára a jöv?ben a legfontosabb a Csendes-óceán térsége, Ázsia - és ezen belül továbbra is felértékel?dik a Közel- és Közép-Kelet.

Mindez el?re vetíti, hogy az USA évek óta kiemelten kezeli a feltörekv? Kínát, mert benne látja az eljövend? id?szakban a potenciális ellenfelet, ellenséget. A Kínai Népköztársaság tavaly tavaszra bruttó GDP-ben lehagyta Japánt és feljött a világon a 2. helyre, miközben az államadósság területén az Egyesült Államok továbbra is az els?, míg Japán a második legeladósodottabb állam a földön.

A világgazdaság f? motorja továbbra is Kína, azzal együtt, hogy a kínai növekedés is lassult, miközben Kínának a f? kereskedelmi partnere már évek óta az Európai Unió, ezen belül Németország; és nem az Egyesült Államok. Kínai és amerikai elemzések szerint bruttó GDP-ben 2027-re Kína világels? lesz, és ezzel alapvet?en új biztonságpolitikai helyzet jön létre.

A mai nyugati el?rejelzések szerint a fent leírtaknak megfelel?en bipoláris világ jön létre, ahol az egyik pólus az Egyesült Államok, a másik a Kínai Népköztársaság lesz. Ennek a helyzetnek megfelel?en hosszú évek óta folyik a harc földünk er?forrásiért, és ez a két potenciális nagyhatalom között különösen látványossá vált Afrika és Ázsia esetében.

Az eljövend? bipoláris világ érdekessége, hogy jelenleg még egyik félnek sincs kialakított szövetségi rendszere a másikkal szemben, de természetesen mindkét fél törekszik erre. Az amerikai-kínai kapcsolatokat a gazdasági együttm?ködés és szembenállás, míg a politikai és katonai kapcsolatokat dönt?en a szembenállás jellemzi. Mindkét fél megpróbálja a saját oldalán bevonni Oroszországot, ahol figyelembe kell venni, hogy az orosz-amerikai kapcsolatok dönt?en rendezettek a terror elleni harc kérdés körében, míg a világpolitika sok egyéb kérdésében a két fél között részint a szembenállás jellemz?. A gazdasági és politikai kapcsolatokban az oroszok és a kínaiak között, a valóban meglév? nézetkülönbségek ellenére, stratégiai és taktikai közeledés és együttm?ködés tapasztalható.

Kína számára alapvet? nemzeti érdek a béke fenntartása legalább 15 éves id?távlatban, addig, amíg katonailag is meger?södik. Miközben az id? Kínának dolgozik, Kína valóban komolyan gondolja, hogy egy kivételével valamennyi szárazföldi határát elismeri és tiszteletben tartja, kivételt képez az indiai határ, amelyet az 1962-ben vívott háború következményeként Kína nem tekint véglegesnek. Ez azt jelenti, hogy a kasmíri kérdés India, Pakisztán és Kína között nem tekinthet? véglegesen megoldottnak. Amíg Kína szárazföldi határait egy kivételével véglegesnek tekinti, addig a tengeri határok kérdésében a helyzet távolról sem ilyen „egyszer?". A Kína körüli szigetek mindegyikére legalább két, a térségben fekv? állam igényt tart, hiszen valamennyi tudja, hogy ezen szigetek vagy azok környéke gazdagok k?olajban és földgázban, valamint rendkívül komolyak a halászati lehet?ségek is. Kína ezzel szemben egy harmadik indokkal is számol, azzal, hogy ezek a szigetek potenciális katonai, ezen belül els?sorban haditengerészeti bázist jelentenek a jöv?ben a kínai politika számára. Nyilvánvaló, hogy Kína nem akar örökre „bezárva" maradni és mindent meg fog tenni, hogy kijusson a Csendes és az Indiai óceánokra.

A mai helyzet nem tartható örökre, amikor is az amerikai haditengerészet egységei a kínai parti vizek szélén állomásoznak (6 mérföld), míg ugyanez az amerikai partok esetében elképzelhetetlennek t?nik. Nyilvánvaló, hogy a módosult amerikai stratégia részeként az USA Kína ellenes együttm?ködésre törekszik a térség kisebb államaival.

A külvilág számára kiemelked? jelent?ség? lesz a novemberi amerikai elnökválasztás. Egy esetleges republikánus gy?zelem a kül- és biztonságpolitikában azt eredményezné, hogy az Amerikai Egyesült Államok az ázsiai térségre koncentrálva, a mainál sokkal ellenségesebben viszonyulna Kínához, Oroszországhoz és Iránhoz. Ennek logikus következményeként felgyorsulna a közeledés ezen államok, de f?ként Kína és Oroszország között, és a bipoláris világ vége óta el?ször, egy valóban gyors fegyverkezési verseny indulna meg. Egy demokrata elnöknek a mozgástere az elmúlt 4 év tapasztalatai alapján más jelleg? lenne, és az amerikai politika sokkal kevésbé váltana ki éles ellenérzést a lakosság köréb?l.

Az eljövend? évek, évtizedek stratégiai kérdése lesz, hogy az orosz k?olaj- és földgázexport iránya továbbra is a hagyományos nyugati irány lesz-e, vagy pedig fokozatosan Kína felé nyitnak- e az oroszok. Az USA oldaláról lényeges, hogy az állam eladósodott, er?forrásai végesek, és az elmúlt évtizedek két ázsiai háborúja közül (Irak és Afganisztán) egyikb?l sem került ki gy?ztesen.

Potenciálisan Kína számára fontos, hogy legfontosabb riválisai közül néhánnyal rendezze viszonyát (USA, Oroszország, Japán, India). Tíz év alatt a kínai-indiai külkereskedelem 5 milliárd dollárról 75 milliárd dollárra növekedett. Kína meghatározó szerepet tölt be a koreai kérdés tárgyalásos folyamatában, ahol meghatározó, hogy az érintett hat hatalom (két Korea, Kína, USA, Oroszország, Japán) sokkal inkább nemzeti, semmint szövetségi célokat követ. Az elmúlt évek koreai kérdésében azt bizonyították, hogy a különböz? államok által végrehajtott kompromisszumok egy komoly háborút képesek voltak megakadályozni, de a kérdés valós rendezésének még a körvonalai sem bontakoztak ki.

A távol keleti er?viszonyokra és azok kimenetelére az Európai Unió hatása marginális és ennek egyik tanulsága, hogy az Európai Unió hosszú évek óta alakuló, de még mára sem kiforrott közös kül- és biztonságpolitikája nem képes helyettesíteni és felváltani a nemzeti külpolitikákat.

Az ázsiai térségben, amely az eljövend? években nagy valószín?ség szerint a világ legdinamikusabban fejl?d? térsége lesz, a jöv? kiszámíthatatlan és érdekes fejlemények várhatóak.

Nógrádi György - hetivalasz.hu

A szerz? biztonságpolitikai szakért?, a Corvinus Egyetem tanszékvezet? tanára.

Ajánló